

Studiestöd

15

Förslag till statsbudget för år 1997

Studiestöd

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagtext	7
2.1	Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349) ..	7
2.2	Förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)	7
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	8
2.4	Förslag till lag om ändring i semesterlagen (1977:480) ...	13
3	Inledning	15
3.1	Studiestödsområdet och dess verksamhet	15
3.2	Studiestödsutredningen	15
3.3	Genomförande av utbildningssatsningen fr.o.m. hösten 1997	15
3.4	Övriga förändringar	16
3.5	Besparingar och avvikelser i förhållande till den ekonomiska vårpropositionen	16
3.6	Resultat	16
3.7	Utgiftsutvecklingen	17
4	Anslag	19
A 1.	Studiehjälp m.m	19
A 2.	Studiemedel m.m	20
A 3.	Vuxenstudiestöd m.m	21
A 4.	Timersättning vid vissa vuxenutbildningar	24
A 5.	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	25
A 6.	Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa lärarutbildningar	25
A 7.	Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar	26

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349),
2. antar regeringens förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
3. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
4. antar regeringens förslag till lag om ändring i semesterlagen (1977:480),
5. godkänner riktlinjerna för det särskilda utbildningsbidraget i enlighet med vad regeringen förordar i avsnitt 4. under anslaget A 3. Vuxenstudiestöd m.m.,
6. för budgetåret 1997 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd enligt följande uppställning:

ANSLAG	ANSLAGSTYP	ANSLAGSBELOPP (tusental kr)
A 1. Studiehjälp m.m.	ramanslag	1 921 405
A 2. Studiemedel m.m.	ramanslag	9 485 430
A 3. Vuxenstudiestöd m.m.	ramanslag	4 721 951
A 4. Timersättning vid vissa vuxenutbildningar	ramanslag	149 746
A 5. Bidrag till vissa studiesociala ändamål	ramanslag	22 576
A 6. Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa lärarutbildningar	ramanslag	57 409
A 7. Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar	ramanslag	525 571
Summa för utgiftsområdet		16 884 088

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1973:349)¹ att punkt 2 a övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

NUVARANDE LYDELSE

FÖRESLAGEN LYDELSE

2 a² För den som återbetalar studiestöd enligt äldre föreskrifter skall årsbeloppet för ett avgiftsår (avgiftsår d), utan hinder av bestämmelserna om återbetalningstid i 8 kap. 5 § och beräkning av årsbelopp i 8 kap. 24 §, beräknas på det sätt som anges i 8 kap. 25 § första stycket och 26 § första och andra styckena, om den återbetalningsskyldige under närmast föregående avgiftsår (avgiftsår c)

1. frivilligt återbetalat *minst* 1 000 kronor,

2. fått befrielse från del av kvarstående återbetalningsskyldighet enligt 8 kap. 60 § med minst 1 000 kronor, eller

3. fått återbetalningspliktiga studiemedel återkrävda enligt 9 kap. 2 § med minst 1 000 kronor.

1. frivilligt återbetalat *ett belopp som uppgår till minst en tredjedel av basbeloppet för avgiftsår c*,

2. fått befrielse från del av kvarstående återbetalningsskyldighet enligt 8 kap. 60 § med minst *en tredjedel av basbeloppet för avgiftsår c*, eller

3. fått återbetalningspliktiga studiemedel återkrävda enligt 9 kap. 2 § med minst *en tredjedel av basbeloppet för avgiftsår c*.

Vid tillämpningen av första stycket får årsbeloppet inte beräknas till högre belopp än som eljest skulle ha beräknats.

Hänvisningarna till studiestödslagen i första stycket avser lagen i dess lydelse före den 1 januari 1989.

¹ Lagen omtryckt 1987:303.

² Senaste lydelse 1989:201.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997. Årsbeloppet beräknas enligt de nya föreskrifterna först för år 1998.

2.2 Förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrivs att punkt 12 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse.

NUVARANDE LYDELSE

FÖRESLAGEN LYDELSE

12³. Sjukpenning och rehabiliteringspenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och sjukpenning enligt lagen (1954:243) om yrkesskade-

³ Senaste lydelse 1994:1990.

försäkring, lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd och lagen (1977:267) om krigsskadeersättning till sjömän utgör skattepliktig intäkt av tjänst om förmånen grundas på förvärvsinkomst, som hänför sig till tjänst. Till intäkt av tjänst hänföres under nämnda förutsättning också ersättning enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare samt annan lag eller författning, som utgått annorledes än på grund av försäkring, som nyss sagts, till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller på grund av militär-tjänstgöring.

Föräldrapenningförmåner och vårdbidrag enligt lagen om allmän försäkring, ersättning enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård samt ersättning som en allmän försäkringskassa utger enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön utgör skattepliktig intäkt av tjänst, dock ej sådan del av vårdbidrag som utgör ersättning för merkostnader.

Korttidsstudiestöd, vuxenstudiebidrag och utbildningsarvode enligt studiestödslagen (1973:349), utbildningsbidrag för doktorander, timersättning vid kommunal vuxenutbildning (komvux), vid vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) och vid svenskundervisning för invandrare (sfi) räknas som skattepliktig intäkt av tjänst.

Korttidsstudiestöd och vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349), vuxenstudiebidrag enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, utbildningsbidrag för doktorander, särskilt utbildningsbidrag samt timersättning vid vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) eller vid svenskundervisning för invandrare (sfi) räknas som skattepliktig intäkt av tjänst.

Dagpenning från arbetslöshetskassa, kontant arbetsmarknadsstöd, statsbidrag motsvarande dagpenning vid arbetsmarknadsutbildning som lämnas till den som startar egen näringsverksamhet, och som avser att utgöra ett tillskott till näringsidkarens försörjning under inledningskedet av verksamheten, räknas som skattepliktig intäkt av tjänst.

Dagpenning vid utbildning och tjänstgöring inom totalförsvaret räknas som skattepliktig intäkt av tjänst.

Detsamma gäller dagpenning, som enligt av regeringen eller av statlig myndighet meddelade bestämmelser utgår till deltagare i arbetsmarknadsutbildning samt med dem i fråga om sådant bidrag likställda.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1997 och tillämpas första gången vid 1998 års taxering.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 §, 8 kap. 12 §, 11 kap. 2 § och 22 kap. 15 § lagen (1962:381) om allmän försäkring⁴ skall ha följande lydelse.

NUVARANDE LYDELSE

FÖRESLAGEN LYDELSE

3 kap.

5 §⁵

Den allmänna försäkringskassan skall i samband med inskrivning av en

⁴ Lagen omtryckt 1982:120.

⁵ Senaste lydelse 1995:586.

försäkrad besluta om den försäkrades tillhörighet till sjukpenningförsäkringen. I fråga om en försäkrad som avses i 1 § första stycket skall kassan samtidigt fastställa den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Sådan fastställelse skall också ske för försäkrad som avses i 1 § andra stycket så snart anmälan om hans inkomstförhållanden gjorts hos kassan. Av beslutet skall framgå i vad mån den sjukpenninggrundande inkomsten är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete. Sjukpenningförsäkringen skall omprövas

a) när kassan fått kännedom om att den försäkrades inkomstförhållanden eller andra omständigheter har undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek,

b) när förtidspension eller särskild efterlevandepension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbetsförmåga eller, vid särskild efterlevandepension, förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete,

c) när delpension enligt särskild lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbets- eller inkomstförhållanden, samt

d) när tjänstepension beviljas den försäkrade.

Ändring som avses i första stycket a skall gälla från och med den dag då försäkringskassan fått kännedom om de ändrade omständigheterna. Om anmälan om ändrade omständigheter görs i anslutning till en period med sjukpenning eller annan ersättning som beräknas per dag och betalas ut av försäkringskassan, skall ändringen i stället gälla från och med första dagen med ersättningen. Ändring får dock inte gälla från och med en tidigare dag än den då de omständigheter som föranlett ändringen inträffade. Ändring skall i annat fall än som avses i första stycket a gälla från och med den dag då anledning till ändringen uppkommit.

Under tid som anges under 1–6 får, om inte första stycket b, c eller d är tillämpligt, den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten sänkas lägst till vad den skulle ha varit närmast dessförinnan om försäkringskassan då känt till samtliga förhållanden. Detta gäller tid då den försäkrade

1. bedriver studier, för vilka han uppbär studiehjälp, studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), studiestöd enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa eller bidrag enligt förordningen (1976:536) om utbildningsbidrag för doktorander,

2. genomgår *kommunal vuxenutbildning (komvux)*, vuxenutbildning för *psykiskt* utvecklingsstörda (sär-vux) eller svenskundervisning för invandrare (sfi) och uppbär timersättning för studierna,

1. bedriver studier, för vilka *hon eller* han uppbär studiehjälp, studiemedel eller särskilt vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), studiestöd enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, bidrag enligt förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander *eller särskilt utbildningsbidrag*,

2. genomgår vuxenutbildning för utvecklingsstörda (sär-vux) eller svenskundervisning för invandrare (sfi) och uppbär timersättning för studierna,

3. är inskriven vid arbetsmarknadsinstitut eller genomgår arbetsmarknadsutbildning som beslutats av en arbetsmarknadsmyndighet,

4. är gravid och avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete tidigast sex månader före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför,

5. är helt eller delvis ledig från förvärvsarbete för vård av barn, om den försäkrade är förälder till barnet eller likställs med förälder enligt 1 § föräldraledighetslagen (1995:584) och barnet inte har fyllt ett år. Motsvarande gäller vid adoption av barn som ej fyllt tio år eller vid mottagande av sådant barn i avsikt att adoptera det, om mindre än ett år har förflutit sedan den försäkrade fick barnet i sin vård,

6. fullgör tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

För en försäkrad som avses i tredje stycket 1 eller 3 skall försäkringskassan, vid sjukdom under utbildningstiden, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid. Om därvid den sjukpenninggrundande inkomsten helt eller delvis är att hänföra till anställning, skall årsarbetstiden beräknas på grundval av enbart det antal arbetstimmar som den försäkrade kan antas ha i ifrågavarande förvärvsarbete under utbildningstiden.

För en försäkrad som får sådan behandling eller rehabilitering som avses i 7 b § eller 22 kap. 7 § och som under denna tid får livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning enligt en annan författning skall försäkringskassan, vid sjukdom under den tid då livränta betalas ut, beräkna sjukpenningen på en sjukpenninggrundande inkomst som har fastställts på grundval av enbart den inkomst av eget arbete som den försäkrade kan antas få under denna tid.

För en försäkrad som avses i 10 c § första stycket 1 eller 2 skall dock under studieuppehåll mellan vår- och hösttermin, då den försäkrade inte uppbär studiesocial förmån som anges i tredje stycket 1, sjukpenningen beräknas på den sjukpenninggrundande inkomst som följer av första-tredje styckena, om sjukpenningen blir högre än sjukpenning beräknad på den sjukpenninggrundande inkomsten enligt fjärde stycket.

Fjärde stycket tillämpas även för försäkrad som avses i tredje stycket 6 när den försäkrade genomgår grundutbildning som är längre än 60 dagar.

8 kap.

12 §⁶

Om någon för samma tid och för samma nedsättning av förvärvsmöjligheten har rätt till såväl särskild efterlevandepension som någon av nedan uppräknade förmåner, minskas den särskilda efterlevandepensionen med den andra förmånens belopp. Minskning skall göras med

a) förtidspension enligt denna lag, b) delpension enligt lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring, c) dagpenning från arbetslöshetskassa, d) kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd, e) vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa, samt f) timersättning <i>vid kommunal vuxenutbildning (komvux)</i>, vid vuxenutbildning för <i>psykiskt</i> utveck-	e) vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa <i>och särskilt utbildningsbidrag</i>, samt f) timersättning vid vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvux) och vid svenskundervisning för in-

⁶ Senaste lydelse 1993:745.

lingsstörda (sär vux) och vid svensk- vandrare (sfi).
undervisning för invandrare (sfi).

Om särskild efterlevandepension till följd av bestämmelserna i 5 kap. utges med viss andel av oavkortad sådan pension, skall minskning enligt första stycket göras endast med hänsyn till motsvarande andel av förmån som där avses.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller även i fråga om motsvarande förmåner som utges till den efterlevande på grundval av utländsk lagstiftning.

11 kap.

2 §⁷

Med *inkomst av anställning* avses lön eller annan ersättning i pengar eller andra skattepliktiga förmåner, som en försäkrad har fått såsom arbetstagarare i allmän eller enskild tjänst. Med lön likställs kostnadsersättning som inte enligt 10 § uppborrlagen (1953:272) undantas vid beräkning av preliminär A-skatt. Till sådan inkomst räknas dock inte från en och samme arbetsgivare utgiven lön som under ett år ej uppgått till 1 000 kronor. Till sådan inkomst räknas inte heller intäkt som avses i 32 § 1 mom. första stycket h och i kommunalskattelagen (1928:370) eller sådan ersättning som anges i 1 § första stycket 2–6 och fjärde stycket lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvävsinkomster. I fråga om arbete som har utförts utomlands bortses vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst från sådana lönetillägg som betingas av ökade levnadskostnader och andra särskilda förhållanden i sysselsättningslandet. Såsom inkomst av anställning anses även

a) sjukpenning och rehabiliteringspenning enligt denna lag samt sjukpenning enligt lagen (1976:380) om arbetskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande, i den mån ersättningen träder i stället för försäkrads inkomst såsom arbetstagarare i allmän eller enskild tjänst,

b) föräldrapenningförmåner,

c) vårdbidrag enligt 9 kap. 4 §, i den mån bidraget inte är ersättning för merkostnader,

d) dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa,

e) kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

f) utbildningsbidrag under arbetsmarknadsutbildning och yrkesinriktad rehabilitering i form av dagpenning,

g) korttidstudiestöd, vuxenstudiebidrag och utbildningsarvode enligt studiestödslagen (1973:349),

g) korttidsstudiestöd och vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa samt särskilt utbildningsbidrag,

h) delpension enligt lagarna (1975:380) och (1979:84) om delpensionsförsäkring,

i) dagpenning till totalförsvarspiktiga som tjänstgör enligt lagen

⁷ Senaste lydelse 1994:2072.

(1994:1809) om totalförsvarspplikt och andra som erhåller dagpenning enligt de för totalförsvarsppliktiga gällande grunderna,

j) utbildningsbidrag för doktorander,

k) timersättning *vid kommunal vuxenutbildning (komvux)*, vid vuxenutbildning för *psykiskt* utvecklingsstörda (särvox) och vid svenskundervisning för invandrare (sfi),

k) timersättning vid vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox) och vid svenskundervisning för invandrare (sfi),

l) livränta enligt 4 kap. lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande livränta som bestäms med tillämpning av sagda lag,

m) från Sveriges författarfond och konstnärnämnden utgående bidrag som ej är att hänföra till inkomst av annat förvärsarbete enligt 3 §, i den mån regeringen så förordnar,

n) statbidrag till arbetslösa som tillskott till deras försörjning när de startar egen rörelse,

p) ersättning enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård,

q) tillfälliga förvärsinkomster av verksamhet som inte bedrivs självständigt,

r) ersättning som en allmän försäkringskassa utger enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön.

I fråga om ersättning i pengar eller andra skattepliktiga förmåner för utfört arbete i annan form än pension, i fråga om ersättning till idrottsutövare från visst slag av ideell förening samt i fråga om ersättning från vinstandelsstiftelse gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 3 kap. 2 § andra stycket samt 2 a § tredje och fjärde styckena.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn tas till lön eller annan ersättning, som den försäkrade har fått från en arbetsgivare, som är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, endast ifall då den försäkrade sysselsatts här i riket och överenskommelse inte träffats enligt 3 kap. 2 a § första stycket eller då han tjänstgjort som sjöman ombord på svenskt handelsfartyg. Vad som sägs här skall inte gälla beträffande lön till svenska medborgare, om svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, en svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av Riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för tilläggs pensionsavgiften.

Hänsyn skall ej heller tas till lön eller annan ersättning från främmande makts beskickning eller lönade konsulat här i riket eller från arbetsgivare, som tillhör sådan beskickning eller sådant konsulat och som inte är svensk medborgare. Vad som sägs här skall inte gälla beträffande lön till svensk medborgare eller till den som utan att vara svensk medborgare är bosatt i riket, om en utländsk beskickning här i riket enligt av Riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för tilläggs pensionsavgiften.

Den som åtagit sig förbindelse enligt tredje eller fjärde stycket skall anses som arbetsgivare.

22 kap.**15 §⁸**

Rehabiliteringspenningen skall minskas med det belopp den försäkrade för samma tid får som

1. sjukpenning eller föräldrapenningförmån enligt denna lag,
2. sjukpenning eller livränta enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller motsvarande ersättning enligt någon annan författning, dock inte livränta till efterlevande samt i övrigt endast till den del ersättningen avser samma inkomstbortfall som rehabiliteringspenningen är avsedd att täcka,
3. studiehjälp, studiemedel, korttidsstudiestöd, särskilt vuxenstudiestöd *eller utbildningsarvode* enligt studiestödslagen (1973:349), dock inte till den del *ersättningen* är återbetalningspliktig.
3. studiehjälp, studiemedel, korttidsstudiestöd *eller* särskilt vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), *studiestöd enligt lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa eller särskilt utbildningsbidrag*, dock inte till den del *studiestödet* är återbetalningspliktigt.

Vad som föreskrivs i första stycket gäller även beträffande motsvarande förmån som utges till den försäkrade på grundval av utländsk lagstiftning.

⁸ Senaste lydelse 1994:1655.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1997.

2.4 Förslag till lag om ändring i semesterlagen (1977:480)

Härigenom föreskrivs att 17 § semesterlagen (1977:480) skall ha följande lydelse.

NUVARANDE LYDELSE

FÖRESLAGEN LYDELSE

17 §⁹

Frånvaro från arbetet är semesterlönegrundande, när fråga är om

1. ledighet på grund av sjukdom, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar eller om frånvaron beror på arbetsskada,
2. ledighet enligt föräldraledighetslagen (1995:584) dels under tid för vilken havandeskapspenning utges enligt 3 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, dels under tid för vilken föräldrapenning utges i anledning av barns födelse eller adoption enligt 4 kap. 3 och 5 §§ samma lag, i den mån frånvaron för varje barn, eller vid flerbarnsbörd sammanlagt, inte överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder, 180 dagar, dels under tid för vilken tillfällig föräldrapenning utges enligt 4 kap. 10, 10 a, 11 och 11 a §§ samma lag,
3. ledighet på grund av risk för överförande av smitta, om arbetstagaren är berättigad till ersättning enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,
4. ledighet för utbildning, som ej enligt annan lag medför rätt till semesterlön, om arbetstagaren erhåller
4. ledighet för utbildning, som ej enligt annan lag medför rätt till semesterlön, om arbetstagaren erhåller

⁹ Senaste lydelse 1995:585.

korttidsstudiestöd, vuxenstudiebidrag *eller utbildningsarvode* enligt studiestödslagen (1973:349) eller om utbildningen till väsentlig del avser fackliga eller med facklig verksamhet sammanhängande frågor, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

korttidsstudiestöd *eller* vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349) eller *särskilt utbildningsbidrag* eller om utbildningen till väsentlig del avser fackliga eller med facklig verksamhet sammanhängande frågor, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

5. ledighet på grund av grundutbildning om högst 60 dagar eller repetitionsutbildning enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspplikt, om frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 60 dagar,

6. ledighet enligt lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare, eller

7. ledighet enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående vård, i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 45 dagar.

Har arbetstagare av anledning som anges i första stycket 1 varit frånvarande från arbetet utan längre avbrott i frånvaron än fjorton dagar i en följd under två hela intjänandeår, grundar därefter infallande dag av frånvaroperioden inte rätt till semesterlön.

I frånvaroperiod som avses i första stycket inräknas även dagar under perioden då arbetstagaren icke skulle ha utfört arbete.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1997.

3 Inledning

REGERINGENS BEDÖMNING:

Regeringen avser att under budgetåret 1997 återkomma till riksdagen med anledning av utredningsförslag om ett nytt sammanhållet studiestöd. I avvaktan på ställningstagande i denna fråga bör det införas ett särskilt utbildningsbidrag för arbetslösa som saknar grundläggande utbildning på grundskole- eller gymnasienivå. Bidraget bör också under vissa förutsättningar kunna lämnas till anställda. Stödet bör införas den 1 juli 1997.

3.1 Studiestödsområdet och dess verksamhet

Under utgiftsområdet redovisas kostnader för olika former av ekonomiskt stöd till enskilda under studier. Kostnaderna för myndigheten Centrala studiestödsnämnden (CSN) redovisas under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Inom utgiftsområdet anslås medel för dels studiehjälp i form av studiebidrag, inackorderingstillägg m.m., dels studiemedel i form av bidrag, räntesubventioner och avskrivning av studielån. Vidare ingår olika former av vuxenstudiestöd samt bidrag för studiesociala ändamål. Verksamhetsområdet består av beviljning och utbetalning av stöd samt återbetalning av studielån.

Vissa anslag är rättighetsstyrda. Anslagsbelastningen är därför beroende bl.a. av antalet utbildningsplatser samt av de studerandes studieinriktning och val av studiestöd. Bestämmelserna som reglerar rätten till studiestöd och återbetalningen av studielån finns bl.a. i studiestödslagen (1973:349) och i studiestödsförordningen (1973:418) samt i CSN:s tillämpningsföreskrifter.

Under de senaste åren har utgiftsutvecklingen inom området präglats av de olika utbildningsåtgärder som genomförts bl.a. av arbetsmarknadsskäl.

3.2 Studiestödsutredningen

Hösten 1994 tillkallades en parlamentariskt sammansatt kommitté, Studiestödsutredningen, som fick i uppdrag att dra upp riktlinjerna för en reformering av studiestödssystemet (dir. 1994:148). Kommitténs uppgift var att göra en övergripande översyn av studiestödets funktion och effekter samt överväga behoven av förändringar utifrån ett helhetsperspektiv. En viktig uppgift för kommittén var att undersöka förutsättningarna för ett mer sammanhållet studiestödssystem, som innefattar stödformer inom både Utbildningsdepartementets och Arbetsmarknadsdepartementets område. I enlighet med tilläggsdirektiven (dir. 1995:157) har kommittén redovisat på vilket sätt en förändrad gränsdragning mellan arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning fordrar anpassningar i studiefinansieringen. Utredningen har även haft i uppdrag (dir. 1996:19) att, i anslutning till sina överväganden om hur studier skall kunna underlättas för dem med stor försörjningsbörda och hög boendekostnad, beakta rapporten om de ensamstående föräldrarna och bostadsbidragsutredningens betänkande (SOU 1995:133). Utredningen överlämnade i juni 1996 betänkandet Sammanhållet studiestöd (SOU 1996:90) till regeringen. Betänkandet remissbehandlas under hösten 1996.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen under år 1997 med ett ställningstagande till utredningens förslag om ett sammanhållet studiestöd.

3.3 Genomförande av utbildningsåtgärden fr.o.m. hösten 1997

Som ett led i den stora utbildningsåtgärden som regeringen tidigare i år presenterat har regeringen i sysselsättningspropositionen (prop. 1995/96:222) aviserat införande av ett särskilt utbildningsbidrag för främst arbetslösa. Avsikten är att detta studiestöd skall gälla fr.o.m. den 1 juli 1997 i avvaktan på ställningstagande i studiestödsfrågan. Regeringens förslag innebär att arbetslösa mellan 25 och 55 år ges möjlighet att under

ett år studera på motsvarande grundskole- eller gymnasienivå med ett särskilt utbildningsbidrag som motsvarar det belopp han eller hon kan få i arbetslöshetsersättning. Även anställda kan under vissa förutsättningar få del av stödet.

3.4 Övriga förändringar

Beträffande studiestödsområdet i övrigt föreslår regeringen nu endast en mindre förändring på återbetalningsområdet avseende omräkning av årsbelopp i det äldre lånesystemet. Förslaget innebär att gränsen för när omräkning skall ske höjs. Några ökade kostnader för statsverket uppstår inte.

3.5 Besparingar och avvikelser i förhållande till den ekonomiska vårpropositionen

Regeringen utgick i den ekonomiska vårpropositionen med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken, utgiftstak, ändrade anslag för budgetåret 1995/96, m.m. (prop. 1995/96:150) från att saneringsprogrammet skall fullföljas i enlighet med riksdagens beslut år 1995. I föregående budgetproposition (1994/95:100 bil. 9) redovisades ett besparingsprogram som skall genomföras under treårsperioden fram t.o.m. budgetåret 1998. I beräkningen av utgiftsområdet Studiestöd har som ett led i detta program en nedräkning gjorts med sammanlagt 197 miljoner kronor för budgetåret 1997. För budgetåret 1998 uppgår besparingen till ytterligare 163 miljoner kronor. Neddragningen har redovisats under anslagen för studiehjälp och studiemedel. Utöver denna besparing har ett besparingskrav lagts på studiemedelsanslaget fr.o.m. budgetåret 1997 om 25 miljoner kronor.

Det särskilda utbildningsbidraget, som främst skall ges till vissa arbetslösa, avses införas den 1 juli 1997. Detta innebär en avvikelse från den beräkning av utgiftsområdet som regeringen presenterade i samband med den ekonomiska vårpropositionen. Vidare har en omfördelning av medel skett på grund av en ändrad gränsdragning mellan arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning.

Sammanlagt innebär detta att ramen för utgiftsområde 15 har minskat med 2 034 miljoner kronor för år 1997 i förhållande till vårpropositionen.

3.6 Resultat

ANTAL STUDERANDE OCH UTBETALDA BELOPP BUDGETÅRET 1995/96 (12 månader)

ANSLAGSNAMN	ANTAL STUDERANDE	UTBETALDA BELOPP (MKR) BIDRAG	LÅN
Studiehjälp	314 300	1 991	0
Studiemedel	292 100	4 225	8 436
– gymnasial nivå	67 050	833	1 593
– högskolenivå	207 900	3 161	6 032
– utlandsstudier	17 150	231	811
Vuxenstudiestöd m.m.	68 200	2 097	442
Korttidsstöd och internatbidrag	12 200	36	0
Svux*	15 000	689	155
Svuxa**	41 000	1 372	288
Timersättning m.m.	5 500	126	0
Svux till vissa läraryr utbildningar*	1 100	49	6
Svux till vissa natur- vetenskapliga eller tekniska utbildningar*	1 930	120	31

Källa Centrala studiestödsnämnden (CSN)

*svux = särskilt vuxenstudiestöd

**svuxa = särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa

Studiestödet är en viktig del av utbildningspolitiken. Det utgör den ekonomiska grund som kan bidra till en allmän höjning av medborgarnas utbildningsnivå. Stödet kan även bidra till ökad effektivitet i utbildningsorganisationen. Men det är också viktigt att studiestödet är så utformat att det verksamt bidrar till att de övergripande målen för utbildningspolitiken nås. Studiestödet skall verka rekryterande och därmed bidra till högt deltagande i utbildningen och ha en utjämnande verkan så att det främjar ökad social rättvisa.

De senaste årens utbildningsåtgärder har inneburit att antalet studerande och antalet studiestödstagare ökat kraftigt. Under perioden 1990/91-1995/96 har antalet studerande med studiemedel ökat från 182 700 till 292 100, dvs. med ca 60 %. Mot bakgrund av det sysselsättningspolitiska läget har medel för tillfälliga insatser inom utbildningsområdet tillförts främst anslaget Vuxenstudiestöd i syfte att kunna erbjuda arbetslösa studiestöd för kompletterande utbildning. Antalet ansökningar om studiestöd har ökat kraftigt även i denna ärendegrupp. Ersättningsnivåerna i vuxenstudiestöden har emellertid sänkts under de senaste åren och detta har bidragit till att många studerande i stället valt att finansiera sina studier med studiemedel. Det totala antalet ansökningar om studiestöd har under de senaste fyra åren ökat med drygt 200 000.

Under föregående budgetår har anslagsposten timersättning vid svenskundervisning för invandrare och anslaget för bidrag till vissa studiesociala ändamål överskridits. Regeringen kommer därför vidta åtgärder för att förbättra prognosmetoderna avseende behovet

av svenskundervisning för invandrare och behovet av studieanpassad litteratur för synskadade och handikappade.

Drygt 1,1 miljoner enskilda har för närvarande studielån. Lånen har ett sammanlagt värde av ca 95 miljarder kronor. Betalningsfrekvensen är god, men antalet anståndsärenden har ökat till följd av lågkonjunkturen. Under år 1996 beräknas knappt 250 000 låntagare få anstånd med betalningen av de olika lånen.

3.7 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen inom utgiftsområde 15 framgår av följande sammanställning (miljoner kronor):

	UTGIFT	ANVISAT	UTGIFTSPROGNOS		FÖRSLAG	BERÄKNAT	BERÄKNAT
	1994/95	1995/96	1995/96	DÄRAV 1996	1997	1998	1999
För utgiftsområdet	13 548	19 242	17 967	12 529	16 884	19 235	19 981

4 Anslag

A 1. Studiehjälp m.m.

1994/95	Utgift	2 278 207		
1995/96	Anslag	2 787 213	Utgiftsprognos	2 834 100
			därav 1996	1 924 800
1997	Förslag	1 921 405		
1998	Beräknat	1 737 100		
1999	Beräknat	1 707 837		

Beloppen anges i tusental kronor

De utgifter som belastar anslaget är i form av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg enligt 3 kap. studiestödslagen (1973:349). Vidare betalas från anslaget – enligt särskild förordning (CSNFS 1983:17) – ersättning till svenska elever utomlands för dagliga resor samt stipendier enligt förordningen (1995:559) om stipendium efter genomfört basår inom kommunal vuxenutbildning.

Utgifterna på området är främst beroende av antalet 16 – 19-åringar som studerar i gymnasieskolor och motsvarande skolformer.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett överskott på drygt 107 miljoner kronor beroende på att antalet elever minskade något under detta läsår. Prognosen för innevarande budgetår tyder dock på att anslaget kommer att överskridas med ca 47 miljoner kronor. Det beror på att antalet gymnasieelever i de relevanta åldrarna har ökat något, men framför allt till följd av att den genomsnittliga studietiden per elev närmast sig maximalt nio månader.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997

Anslag 1 921 405 tkr

Studiebidrag

Studiehjälp lämnas för den del av ett läsår under vilken den studerande bedriver studier. För närvarande lämnas studiebidrag i regel för nio månader under ett år. Studiebidraget, som beloppsmässigt följer det allmänna barnbidraget, är för närvarande 640 kronor per månad.

Regeringen räknar med att ca 314 000 elever kommer att få studiebidrag under budgetåret 1997. Totalt beräknas kostnaden för år 1997 till 1 684,8 miljoner kronor.

Extra tillägg

Extra tillägg beviljas med 855, 570 eller 285 kronor i månaden beroende på familjens ekonomiska situation. Extra tillägg lämnas liksom studiebidrag normalt för nio månader under ett år.

Antalet elever som får extra tillägg bedöms uppgå till ca 26 000 under läsåret 1996/97 och ca 27 000 under läsåret 1997/98. Medelsbehovet uppgår till 153,1 miljoner kronor för år 1997.

Inackorderingstillägg

Inackorderingstillägg beviljas i huvudsak till studerande utanför det offentliga skolväsendet (folkhögskolor, fristående skolor, riksinternatskolor m.fl.) med lägst 1 190 kronor och högst 2 350 kronor per månad beroende på avståndet mellan hemmet och skolan.

Inackorderingstillägg beräknas betalas ut till ca 3 000 elever under budgetåret 1997. Medelsbehovet uppgår till 43,1 miljoner kronor.

Dagliga resor för studerande utomlands

Kostnaderna för dagliga resor till och från skolan för studerande utomlands beräknas till 390 000 kronor under budgetåret 1997.

Stipendier för basår

Studerande som genomgår basåret inom kommunal och statlig vuxenutbildning och uppnått godkänt resultat kan få ett stipendium på 10 000 kronor. Under läsåret 1995/96 har drygt 1 100 studerande slutfört sådan basårsutbildning. Till dessa har 11,4 miljoner kronor utbetalats.

Under läsåret 1996/97 beräknas ca 4 000 personer genomgå basåret. Kostnaden för 1997 beräknas till 40 miljoner kronor.

A 2. Studiemedel m.m.

1994/95	Utgift	6 038 491		
1995/96	Anslag	11 443 260	Utgiftsprognos	11 345 100
			därav 1996	7 815 700
1997	Förslag	9 485 430		
1998	Beräknat	9 596 170		
1999	Beräknat	9 806 490		

Beloppen anges i tusental kronor

De utgifter som belastar anslaget är dels studiemedel i form av studiebidrag, dels räntesubventioner och avskrivning av studielån som ingår som en del i studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd (svux) och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa). Dessutom belastas anslaget av avskrivningar av studielån som ingått som en del i studiehjälp enligt äldre bestämmelser.

Studiemedelsanslaget belastas även av kostnader för avskrivning och inlösen av vissa studielån med statlig kreditgaranti i enlighet med kungörelsen (1961:384) om avskrivning av lån för studier (ändrad 1994:715) eller på grund av att låntagaren avlidit eller varit varaktigt betalningsoförmögen.

Anslaget tillförs för närvarande också inkomster i form av inbetald ränta. Efter regeringsbeslut den 18 maj 1995 har redovisningsprinciperna ändrats så att låntagarnas samtliga räntebetalningar avseende studielån tagna efter år 1988 tillförs anslaget.

Studiemedelsanslaget är rättighetsstyrt och belastningen är bl.a. beroende av antalet utbildningsplatser, antalet studerande och lånebenägenheten. Även faktorer som konjunkturläget, ränteutvecklingen och basbeloppet styr utgifterna på området. Antalet studiemedelstagare har under den senaste femårsperioden ökat kraftigt.

En jämförelse mellan anvisade medel och utfall för år 1994/95 visar ett överskott på nära 700 miljoner kronor. Differensen kan till största del förklaras med de ovan nämnda förändrade bokföringsprinciperna för räntebetalningarna. Det verkliga utfallet av antalet studerande som beviljats studiemedel ligger mycket nära prognosen. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår tyder på att medelsramen inte kommer att överskridas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997

Anslag 9 485 430 tkr

Övrigt

I enlighet med förutsättningarna i den ekonomiska vårpropositionen skall en besparing på 25 miljoner kronor ske inom studiemedelsanslaget. Besparingen bör genomföras inom området för studier utomlands.

Under år 1996 är det maximala beloppet i studiemedlen 7 059 kronor per månad, varav 1 962 kronor är bidrag.

Regeringen har på annan plats (utgiftsområde 16) i denna proposition föreslagit att resurser anvisas till utbildningsplatser i högskola, basårsplatser inom högskolan och komvux samt platser för kvalificerad eftergymnasial utbildning för budgetåret 1997. Vidare föreslås ytterligare utbildningsplatser i folkhögskola och komvux.

Regeringen bedömer att sammanlagt omkring 87 000 personer kommer att få studiemedel på grundskole- och gymnasienivå under vårterminen 1997. Under höstterminen 1997 kommer många studerande på denna nivå att kunna beviljas annat studiestöd och antalet studerande med studiemedel beräknas därför till 60 000. Regeringen bedömer vidare att omkring 209 000 studerande på eftergymnasial nivå kommer att få studiemedel under vårterminen 1997 och omkring 230 000 under höstterminen 1997. Kostnaden för studiebidrag bedöms uppgå till 4 964,5 miljoner kronor under budgetåret 1997. En stor del av anslagsbelastningen utgörs av räntekostnader till följd av att den totala skuldstocken ökar varje år och återbetalningarna ännu är relativt små. Utgiften för räntor och avskrivningar beräknas uppgå till 4 520,9 miljoner kronor.

Bruttobudgetering kommer att genomföras avseende studiemedelsanslaget från och med budgetåret 1997. Övergången till bruttoredovisning innebär att räntebetalningarna, dvs. inbetald ränta inklusive återbetalda s.k. kapitaliserad ränta, skall tillföras en inkomsttitel i stället för som nu till anslaget. CSN beräknar att inbetalda räntor för budgetåret 1997 kommer att uppgå till 989 miljoner kronor. Regeringen delar denna bedömning. Detta innebär att anslaget för studiemedel i stället ökas med 989 miljoner kronor.

Regeringen utgick i den ekonomiska vårpropositionen (prop. 1995/96:150) från ett besparingskrav om 25 miljoner kronor avseende studiemedelsanslaget budgetåret 1997. Regeringen anser att besparingen kan genomföras inom området för studier utomlands genom ändrade tillämpningsföreskrifter beträffande studiestöd i samband med ferietid. De studerandes möjlighet till utlandsstudier beskärs inte i någon nämnvärd utsträckning. På vilket sätt besparingen uppnåtts skall

redovisas av CSN. Förra läsåret utnyttjade ca 17 000 studenter studiemedel vid utlandsstudier.

Totalt beräknas kostnaderna för studiemedel under budgetåret uppgå till 9 485,4 miljoner kronor.

Återbetalningsområdet

REGERINGENS FÖRSLAG:

Omräkning av årsbelopp i det äldre lånesystemet skall ske när skulden vid exempelvis frivillig återbetalning minskar med minst 1/3 av basbeloppet.

Skälen för regeringens förslag: Låntagare kan, avseende lån tagna före år 1989, få sitt årsbelopp sänkt om skulden minskar med minst 1 000 kronor på grund av frivillig återbetalning, avskrivning eller återkrav. Denna gräns på 1 000 kronor har visat sig vara låg och medfört många små beloppsjusteringar. CSN föreslår därför att gränsen för när omräkning skall ske ändras. Regeringen anser att årsbeloppet skall räknas om först när skulden minskar med minst 1/3 av gällande basbelopp för avgiftsåret.

De ändrade reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1997. Årsbeloppet skall beräknas enligt de nya föreskrifterna först från år 1998. Förändringen medför inte några kostnader. Förslaget medför en ändring i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen.

A 3. Vuxenstudiestöd m.m.

1994/95	Utgift	3 495 529		
1995/96	Anslag	4 288 841	Utgiftsprognos	3 186 000
			därav 1996	2 335 000
1997	Förslag	4 721 951		
1998	Beräknat	7 089 352		
1999	Beräknat	7 684 027		

Beloppen anges i tusental kronor

De utgifter som belastar anslaget är korttidsstudiestöd, internatbidrag och särskilt vuxenstudiestöd (svux) i form av vuxenstudiebidrag. Från anslaget betalas också utgifter för särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) i form av vuxenstudiebidrag. De huvudsakliga faktorer som styr utgifterna på området är medborgarnas intresse för vuxenutbildning, arbetslösheten, tillgången på utbildningsplatser samt resurserna för och storleken på studiestödet under utbildningstiden.

Prognosen för budgetåret 1995/96 visar att anslaget inte kommer att utnyttjas fullt ut. Överskottet uppstår under anslagsposten för svuxa och beräknas till ca 850 miljoner kronor. Svuxa har använts i betydligt mindre utsträckning under läsåret 1995/96 än under läsåret 1994/95 bl.a. till följd av ändrade ersättningsnivåer.

Under tiden den 1 juli 1995 t.o.m. den 30 juni 1996 erhöll ca 41 000 studerande svuxa, vilket är en minskning med ungefär 30 % i förhållande till motsvarande tid året dessförinnan. Ej utnyttjade svuxa-medel kommer enligt bestämmelser i regleringsbrev att återföras till statsverket.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997

Anslag 4 721 951 tkr

Övrigt

Regeringen föreslår att arbetslösa och under vissa förutsättningar anställda skall kunna beviljas särskilt utbildningsbidrag för studier på grundskole- och gymnasienivå. Bidraget, som avses införas den 1 juli 1997, skall motsvara det belopp som lämnas i arbetslöshetsersättning vid arbetslöshet.

Inledning

I de åtgärder mot arbetslösheten som regeringen presenterade i den s.k. sysselsättningspropositionen, och som riksdagen ställt sig bakom (prop. 1995/96:222, bet. 1995/96:FiU15, rskr. 1995/96:307), ingår en kraftigt utökad satsning på vuxenutbildning. En utbyggnad sker, som omfattar totalt 100 000 platser i syfte att öka sysselsättning och tillväxt. Utbyggnaden påbörjas hösten 1996 och skall vara fullt genomförd från hösten 1997. I och med denna förstärkning upphör de tillfälliga utbildningsplatser i komvux och folkhögskolan som under innevarande budgetår är finansierade med arbetsmarknadspolitiska medel. Vidare anfördes i propositionen att samtidigt med att den särskilda satsningen på vuxenutbildning genomförs fullt ut den 1 juli 1997 bör ett nytt vuxenstudiestöd, benämnt särskilt utbildningsbidrag, införas. Regeringen återkommer nu till denna fråga.

Regeringens förslag innebär att medel anvisas för särskilt utbildningsbidrag motsvarande ca 50 000 årsplatser för år 1997. För resterande utbildningsplatser avses studiefinansieringen i huvudsak utgöras av särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa). Den övervägande delen arbetslösa som deltar i reguljär vuxenutbildning kommer därmed att kunna få goda ekonomiska förutsättningar under studietiden. Även det särskilda vuxenstudiestödet (svux) och studiemedel kommer att vara tillgängligt för den grupp som här avses. De medel som anvisas under de skilda anslagsposterna för vuxenstudiestöd bör vid behov kunna omfördelas, så att de totala resurserna under anslaget utnyttjas så effektivt som möjligt.

*Särskilt utbildningsbidrag***REGERINGENS FÖRSLAG:**

Personer mellan 25 och 55 år som är arbetslösa ges möjlighet att under högst ett studieår studera på motsvarande grundskole- eller gymnasienivå med särskilt utbildningsbidrag motsvarande beloppet i arbetslöshetsersättning eller kontant arbetsmarknadsstöd. Anställda mellan 25 och 55 år som har förvärvsarbetat under minst fem år ges motsvarande möjlighet, förutsatt att berörda lokala parter har slutit avtal där arbetsgivaren åtar sig att som ersättare anställa en långtidsarbetslös person inskriven vid arbetsförmedlingen. Möjlighet till särskilt utbildningsbidrag gäller både dem som börjar studera hösten 1997 och dem som påbörjat sina studier dessförinnan.

Det särskilda utbildningsbidraget införs den 1 juli 1997 och skall gälla i avvaktan på ställningstagande till ett nytt studiestödssystem.

Skälen för regeringens förslag: De resurser som nu avsätts för en kraftig ökning av antalet utbildningsplatser inom vuxenutbildningen är den viktigaste förutsättningen för att nå grupper i samhället, främst arbetslösa, som har behov av en grundläggande kompetenshöjning. Det är emellertid nödvändigt att den ökade tillgängligheten till utbildning kombineras med studiefinansieringsmöjligheter som kommer att fungera faktiskt rekryterande. Erfarenheterna hittills visar att många arbetslösa avstår från utbildning på grund av att deras ekonomiska situation då som regel skulle försämrats.

Ett nytt studiestöd, särskilt utbildningsbidrag, bör införas som beloppsmässigt är lika stort som arbetslöshetsersättningen för den som tillhör en arbetslöshetskassa (a-kassa). Den som har rätt till kontant arbetsmarknadsstöd (KAS) bör erhålla motsvarande belopp som i KAS. Bidraget kommer därmed att utgöra högst 12 408 kronor och lägst 5 060 kronor per månad före skatt. Stödet bör lämnas under längst ett studieår, normalt nio månader.

Särskilt utbildningsbidrag skall kunna lämnas till den som är arbetslös och som är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen. Även den som har en anställning skall kunna söka stödet, om han eller hon har förvärvsarbetat i Sverige på minst halvtid under minst fem år och är kvalificerad för a-kasseersättning eller KAS. Högst två års vård av barn bör få jämföras med förvärvsarbete. Ett annat villkor skall vara att avtal har slutits mellan lokala parter om att arbetsgivaren som ersättare anställer en långtidsarbetslös person inskriven vid arbetsförmedlingen. Sådana överenskommelser kan ingå som en naturlig del i samverkan mellan parterna i kompetensutvecklingsfrågor.

Det särskilda utbildningsbidraget skall lämnas till den som fyller minst 25 år och högst 55 år under det kalenderår då sådana studier bedrivs som berättigar till stödet. Även den som passerar den övre åldersgränsen under studietiden skall emellertid ha rätt till fortsatt stöd

om de bidragsberättigade studierna till någon del genomförts under det kalenderår då den studerande fyllde 55 år. Stödet bör lämnas för studier på grundskolenivå och för studier på gymnasienivå upp till motsvarande treårig gymnasieskola. Kurser av inledande karaktär som särskilt vänder sig till korttidsutbildade, exempelvis orienteringskurser, pröva-på-kurser och folkhögskolornas kurser för vuxna med läs- och skrivsvårigheter, skall även berättiga till särskilt utbildningsbidrag. De invandrare som har sina huvudsakliga studier i komvux och som kombinerar kurserna med svenskundervisning för invandrare (sfi) bör få räkna in sfi-timmarna i studieprogrammet.

Det särskilda utbildningsbidraget införs den 1 juli 1997 och gäller för den som studerar under någon del av andra halvåret 1997. Även den som börjat studerna tidigare och som uppfyller de ställda kraven skall kunna få stöd för studier efter den 1 juli 1997. Den som exempelvis har börjat en tvåårig utbildning hösten 1996 kan söka det nya stödet det andra utbildningsåret. Även för den som t.ex. börjar studierna i december 1997 gäller rätten till stöd under ett studieår.

Det ökade antalet studieplatser inom vuxenutbildningen fr.o.m. den 1 juli 1997 ersätter de under tidigare år gjorda tillfälliga insatserna. För studiefinansiering beräknas resurser för särskilt utbildningsbidrag motsvarande omkring 50 000 årsplatser. Det innebär att arbetslösa i första hand kan erbjudas särskilt utbildningsbidrag och i andra hand svuxa. Givetvis står också svux och studiemedel till buds för arbetslösa.

Kostnaderna för särskilt utbildningsbidrag under andra kalenderhalvåret 1997 beräknas till 1 912,6 miljoner kronor. Regeringen återkommer senare ifråga om resurser för budgetåret 1998.

*Vissa tillämpningsregler***REGERINGENS BEDÖMNING:**

Den övervägande delen av dem som beviljas särskilt utbildningsbidrag bör vara arbetslösa. Om antalet sökande överstiger antalet studiestöd bör urvalsförfarande tillämpas. Vid denna bedömning bör företräde ges till den som har störst behov av utbildning och som har varit arbetslös en längre tid. För sökande som har en anställning bör tidigare utbildning och antal år i förvärvsarbete beaktas. I övrigt bör det särskilda utbildningsbidraget i huvudsak knyta an till reglerna för det särskilda vuxenstudiestödet för arbetslösa (svuxa).

Skälen för regeringens bedömning: Resurserna för särskilt utbildningsbidrag är som nämnts begränsade. Om det visar sig att stöd inte kan beviljas till alla sökande får ett urval ske, som innebär att de som har störst behov av utbildning prioriteras. Vid denna bedömning bör hänsyn tas till tidigare utbildningsbakgrund, inriktningen och behovet av den sökta utbildningen samt arbetslöshetsperiodens längd. Stödet bör i första hand ges för

studier på grundskolenivå till dem som saknar utbildning motsvarande slutförd grundskola. Därefter bör studier i kärnämnen svenska, engelska, matematik och samhällskunskap på gymnasienivå prioriteras. Har flera sökande lika låg tidigare utbildning och likartad utbildningsinriktning bör den som varit arbetslös under en längre tid ges företräde framför den som har varit arbetslös under kortare tid.

Vid urval bland sökande som har en anställning bör främst tidigare utbildning och den sökta utbildningens betydelse för fortsatt yrkesverksamhet tillmätas betydelse. Därutöver bör antalet år med förvärvsarbete beaktas.

För utländska medborgare bör någon särskild prövning av rätten till studiestöd i Sverige (s.k. DUS-prövning) inte ske. Det får anses tillräckligt att en arbetslös sökande är inskriven vid arbetsförmedlingen och därmed har rätt till full förmedlingsservice. Inte heller för anställda behövs det DUS-prövning med hänsyn till kravet på förvärvsarbete för rätt till stöd.

Tillämpningen bör i övrigt knyta an till reglerna för särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa). Därmed kan handläggningen ske på effektivast möjliga sätt. Det innebär att i stort sett samma krav på bl.a. studieomfattning och aktivitet ställs på studerande som uppbär särskilt utbildningsbidrag som för studerande som har svuxa.

Särskilt utbildningsbidrag skall liksom i svuxa-systemet kunna lämnas för både heltids- och deltidstudier. För studerande i kommunal och statlig vuxenutbildning gäller att deltidstudiestödet kan avpassas efter studieomfattning till att motsvara hälften, tre fjärdedelar eller 90 % av studiestöd för heltidsstudier. En ytterligare utvidgning bör vara möjlig för det särskilda utbildningsbidraget. Det är jämförelsevis vanligt att deltidarbetande, särskilt kvinnor, inte kan få heltidsarbete trots att de önskar det. Många arbetar t.ex. 75 % av heltid. Dessutom kan det inom ramen för den särskilda satsningen på vuxenutbildning bli möjligt att kombinera praktik och utbildning. I sådana fall bör det vara möjligt att bevilja särskilt utbildningsbidrag för studier som omfattar 25 % av heltid. I den mån folkhögskolorna kan erbjuda deltidundervisning i motsvarande omfattning bör de nämnda reglerna gälla även dessa studerande.

Administration

REGERINGENS BEDÖMNING:

Det särskilda utbildningsbidraget bör administreras av Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Skälen för regeringens bedömning: Det bör inte bereda CSN några större svårigheter att införliva det nya stödet i sin verksamhet. Till stor del är det fråga om mindre tekniska förändringar i redan befintliga system. Antalet ärenden hos myndigheten förväntas dock öka

betydligt. En grannliga uppgift är också urvalsprövningen. Ett urvalsförfarande förutsätter att medel avsätts för sökande vid vissa bestämda ansökningstillfällen och att utnyttjandet av anslaget kontinuerligt följs, så att vid behov omDispositioner kan göras. Det gäller vidare att bedöma den enskildes behov av utbildning med sikte på en senare anställning. Huvudansvaret måste i det avseendet ligga hos den instans som svarar för att en individuell handlingsplan respektive en individuell studieplan upprättas. Det är alltså av stor vikt att smidiga samverkansrutiner etableras mellan CSN och arbetsförmedlingar/kommuner. Det bör då också vara i princip klart att sökanden kan beredas plats i den aktuella utbildningen. På CSN ankommer det sedan att göra den slutliga bedömningen inom ramen för tillgängliga resurser. Det är i det avseendet positivt att CSN har långvarig erfarenhet från urvalsprövningen i svux-systemet. Vid behov får CSN inhämta kompletterande uppgifter från berörda arbetsförmedlingar och skolor.

Den som har en anställning bör själv söka stödet och bifoga intyg om avtal mellan de lokala parterna att arbetsgivaren förbinder sig att anställa en långtidsarbetslös som ersättare.

Regeringen utgår från att CSN kommer att utveckla så flexibla rutiner som möjligt för ansökningförfarandet. Bl.a. är det önskvärt med något fler ansökningstillfällen än i nuvarande svux-system.

Samråd i de här nämnda frågorna har skett med CSN.

De beräknade resurserna omfattar ca 50 000 årsstudiestöd. Antalet studerande som därmed kan få stöd beräknas till ca 70 000. Det totala antalet ärenden kan beräknas till ca 90 000 inkluderande byten, avslag m.m. Även om huvudansvaret för informationsinsatserna åvilar kommunerna kommer CSN att få lägga ner en hel del arbete på information. Medel för kostnader avseende information och administration redovisas under CSN:s förvaltningsanslag under utgiftsområde 16. Utbildning och universitetsforskning.

Författningar

Särskilt utbildningsbidrag bör i likhet med arbetslöshetsersättning och kontant arbetsmarknadsstöd utgöra skattepliktig inkomst. Ändring krävs i kommunal-skattelagen (1928:370), i lagen (1962:381) om allmän försäkring och i semesterlagen (1977:480). Samtidigt görs i dessa författningar vissa följändringar i anledning av tidigare riksdagsbeslut.

Genom ett förbiseende har en hänvisning till lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa inte gjorts i punkt 12 av anvisningarna till 32 § kommunal-skattelagen och i 11 kap. 2 § och 22 kap. 15 § lagen om allmän försäkring. Dessa författningar bör därför justeras. Ändringarna medför emellertid inte någon förändrad praktisk tillämpning.

Innebörden av ändringsförslagen är sådan att ett yttrande av *Lagrådet* skulle sakna betydelse.

I övrigt bör det ankomma på regeringen att utfärda erforderliga föreskrifter för särskilt utbildningsbidrag.

Särskilt vuxenstudiestöd och särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa

Särskilt vuxenstudiestöd (svux) kan beviljas för studier på grundskole- och gymnasienivå samt för yrkesteknisk högskoleutbildning (YTH). Svux är i första hand avsett för dem som har kort tidigare utbildning och tar ledigt från sitt arbete för att studera. För rätt till särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) är det grundläggande villkoret att sökanden är helt eller delvis arbetslös.

Under tiden den 1 juli 1995 t.o.m. den 30 juni 1996 fick ca 15 000 personer svux. Omkring 41 000 personer fick svuxa under samma period.

Under budgetåret 1997 beräknas svux beviljas till ca 16 000 studerande. När det gäller svuxa beräknas resurser inom ramen för den förstärkning av vuxenutbildningen som sker fram till och med hösten 1997. Därmed ersätts de tillfälliga medel som anvisats för svuxa för budgetåret 1995/96 och som finansierats med arbetsmarknadspolitiska medel.

Till följd av ändrad gränsdragning mellan arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning överförs till anslaget för vuxenstudiestöd 105,1 miljoner kronor för budgetåret 1997 från utgiftsområde 14, anslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Regeringen beräknar att svux och svuxa kan beviljas till sammanlagt ca 73 000 studerande under budgetåret 1997. Kostnaden beräknas till totalt 2 772,9 miljoner kronor.

Korttidsstudiestöd och internatbidrag

Korttidsstudiestöd får beviljas till arbetstagare som deltar i studiecirklar, kurser i komvux och statens skolor för vuxna och i vissa s.k. korta kurser vid folkhögskolor. Stöd lämnas för studier i svenska, engelska och matematik på grundskole- och gymnasienivå, för studier i samhällskunskap som motsvarar sådana moment som ingår i den kommunala vuxenutbildningen samt för studier som syftar till att utveckla handikappades färdigheter och kunskaper om handikappet. Korttidsstudiestödet ersätter förlorad arbetsförtjänst och uppgår till 75 kronor per timme.

Internatbidrag kan beviljas till deltagare i korta kurser vid folkhögskolor och vid statens skolor för vuxna för ovan nämnda studier. Bidraget, som kan beviljas både till arbetstagare och icke arbetstagare, är 327 kronor per dygn.

Under tiden den 1 juli 1995 t.o.m. den 30 juni 1996 betalades korttidsstudiestöd och internatbidrag ut till drygt 12 000 personer.

Regeringen vill understryka att korttidsstudiestöd och internatbidrag bör kunna lämnas för allmänfacklig grundutbildning inom ramen för ämnet samhällskunskap.

För budgetåret 1997 beräknas medel för korttidsstudiestöd och internatbidrag till 36,4 miljoner kronor.

A 4. Timersättning vid vissa vuxenutbildningar

1994/95	Utgift	96 813		
1995/96	Anslag	186 249	Utgiftsprognos	191 100
			därav 1996	126 400
1997	Förslag	149 746		
1998	Beräknat	153 040		
1999	Beräknat	156 335		

Beloppen anges i tusental kronor

De utgifter som belastar anslaget är utgifter för timersättning vid svenskundervisning för invandrare (sfi) och timersättning för utvecklingsstörda (särvox). Vidare belastas anslaget av utgifter för studiesocialt stöd vid vissa kurser i teckenspråk samt bidrag för kostnader för resor och boende för döva eller hörselskadade elever samt elever vid Rh-anpassad utbildning enligt förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever.

De huvudsakliga faktorer som styr utgifterna på sfi-området är invandringen till Sverige, utplacering av flyktingar i kommuner och arbetsmarknadsläget.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett överutnyttjande på knappt 25 miljoner kronor. Det beror på att antalet sfi-timmar har ökat kraftigt under läsåret 1994/95. Innevarande budgetår har anslagsposten Timersättning vid svenskundervisning för invandrare redan överskridits, men enligt regeringens bedömning kommer dock anslaget i sin helhet inte att överskridas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997

Anslag 149 746 tkr

Timersättning lämnas till den som deltar i sfi eller särvox och på grund av detta förlorar inkomst, arbetslöshetsersättning eller KAS. Ersättningen är 75 kronor per timme. Under tiden den 1 juli 1995 t.o.m. den 30 juni 1996 betalades timersättning ut till ca 4 400 personer i sfi för 1 140 000 timmar och i särvox till ca 250 personer för 24 500 timmar. Arbetslöshetstalen medför att prognosen för utnyttjandet av timersättning är svårbedömd. En översyn av utbetalningsrutinerna pågår.

För år 1997 beräknas medelsbehovet utifrån oförändrat antal timmar. Kostnaderna beräknas därmed till 87,3 miljoner kronor.

Ett förslag från den av regeringen tillkallade utredaren av teckenspråksutbildning för föräldrar till döva barn m.m. (SOU 1996:102) remissbehandlas för när-

varande. Regeringen beräknar 10,3 miljoner kronor för ersättning vid teckenspråksutbildning under budgetåret 1997.

Fr.o.m. läsåret 1995/96 administrerar CSN ett bidrag till döva och hörselskadade elever vid vissa skolor. Bidraget kan lämnas för kostnader för kost, logi, vissa resor samt skäliga merkostnader på grund av funktionshindret. Enligt ett förslag från sjuk- och arbets-skadekommittén (SOU 1996:113) ändras bl.a. åldersgränsen för rätt till förtidspension/sjukbidrag. I avvaktan på ställningstagande till förslaget, som remissbehandlas för närvarande, beräknar regeringen oförändrat 52,1 miljoner kronor för detta ändamål år 1997.

Sammanlagt beräknar regeringen medel under anslaget med 149,7 miljoner kronor.

A 5. Bidrag till vissa studiesociala ändamål

1994/95	Utgift	99 700		
1995/96	Anslag	18 730	Utgiftsprognos	25 530
			därför 1996	15 227
1997	Förslag	22 576		
1998	Beräknat	23 073		
1999	Beräknat	24 088		

Beloppen anges i tusental kronor

Från anslaget betalas utgifter för stöd till produktion av studielitteratur för högskolestuderande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker.

Anslaget disponeras av Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB) som i samverkan med andra bibliotek skall förse synskadade och andra läshandikappade med litteratur.

Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på området är antalet läshandikappade högskolestuderande med behov av anpassad litteratur.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar att anslaget har överskridits med 2 miljoner kronor. Anslaget har överskridits under flera år till följd av att antalet utbildningsplatser ökat i högskolan och att fler läshandikappade studerande utnyttjat platserna. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar att anslaget återigen kommer att överskridas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997

Anslag 22 576 tkr

TPB:s årsredovisning visar att antalet studerande med behov av anpassad studielitteratur ökat avsevärt under senare år. Under innevarande budgetår har gruppen med dyslexi ökat med 44 %.

Regeringen har för innevarande år beslutat att anslaget får överskridas till sammanlagt 25,5 miljoner kronor. För att bättre kunna bedöma behovet av resurser för kommande år anser regeringen att resultatstyrningen måste förbättras. Målen för verksamheten kommer därför tydligare att anges i regleringsbrevet så att verksamheten och anslagsutvecklingen noga kan följas.

Antalet synskadade och funktionshindrade högskolestuderande förväntas fortsätta att öka. Kostnader för produktion av studielitteratur för studerande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker beräknas till 22,6 miljoner kronor för budgetåret 1997.

TPB bör få bemyndigande att beställa sådan produktion av studentlitteratur som förfaller till betalning under budgetåret 1998 till ett belopp av 6 miljoner kronor.

A 6. Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa lärarutbildningar

1994/95	Utgift	73 931		
1995/96	Anslag	82 580	Utgiftsprognos	74 100
			därför 1996	48 200
1997	Förslag	57 409		
1998	Beräknat	58 672		
1999	Beräknat	61 254		

Beloppen anges i tusental kronor

De utgifter som belastar anslaget är utgifter för vuxenstudiebidrag till studerande vid utbildning som leder till specialpedagogexamen samt vid påbyggnadsutbildning till en sådan examen. Studerande som antas till utbildningen har i princip rätt till stödet.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett anslagsöverskridande om knappt 17 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar emellertid att den aktuella påbyggnadsutbildningen i större utsträckning än tidigare anordnas genom kortare kurser och på deltid, varför medelsramen inte beräknas överskridas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997
Anslag 57 409 tkr

Regeringen konstaterar att det alltså råder brist på speciallärare. Under år 1997 beräknas därför att ett oförändrat antal studerande, dvs. ca 1 400, kommer att beviljas vuxenstudiebidrag. Medelsbehovet för budgetåret 1997 beräknas uppgå till 57,4 miljoner kronor.

A 7. Särskilt vuxenstudiestöd till studerande vid vissa naturvetenskapliga och tekniska utbildningar

1995/96	Anslag	435 600	Utgiftsprognos	311 500
			därav 1996	263 500

1997 Förslag 525 571

1998 Beräknat 577 723

1999 Beräknat 541 272

Beloppen anges i tusental kronor

De utgifter som belastar anslaget är kostnader för vuxenstudiestöd enligt förordningen (1995:819) om vissa naturvetenskapliga och tekniska högskoleutbildningar med särskilt vuxenstudiestöd m.m. Studerande som är behöriga att antas kan beviljas stöd.

Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande år visar att medelsramen inte kommer att överskridas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997
Anslag 525 571 tkr

För att stimulera intresset för naturvetenskapliga och tekniska utbildningar föreslog regeringen under våren 1995 att en särskild utbildningssatsning skulle göras inom högskolan om totalt 9 000 platser. De studerande som antas på dessa utbildningsplatser erbjuds studiestöd enligt reglerna för särskilt vuxenstudiestöd (svux) som normalt är en förmånligare stödform än studiemedel. Insatsen är tillfällig och antagningen till utbildningsplatserna avser endast tre tillfällen med början hösten 1995. Regeringen har noga följt utbildningssatsningen och bl.a. inhämtat antagningsmyndigheternas och CSN:s erfarenheter. Vid det första antagningstillfället höstterminen 1995 antogs ca 1 900 personer. Trots att intresset för utbildningssatsningen varit stort kunde inte alla tillgängliga platser fyllas vid det första antagningstillfället. Detta kan delvis förklaras med informationssvårigheter. Inför den senaste antagningen har regeringen ändrat vissa regler för beviljning av vuxenstudiestödet. Preliminära uppgifter för hösten 1996 visar att drygt 2 800 studenter har antagits. Enligt regeringens bedömning kommer resterande platser att kunna fyllas vid kommande antagningstillfälle. Regeringen beräknar utgiften för år 1997 till 525,6 miljoner kronor.